

YALNIZLIK DÜZEYİNİN YORDANMASINDA ANNE BABA TUTUMLARI VE OKUL TÜKENMİŞLİĞİNİN ROLÜ*

THE ROLE OF PARENTAL ATTITUDES AND SCHOOL BURNOUT IN PREDICTING THE LONELINESS LEVEL

M. Yüksel ERDOĞDU¹, Gufran GÜNDOĞMUŞ²

1. Doç. Dr., İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi,
myerdogdu@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0001-6403-5630>
2. Rehber Öğretmen, MEB,
gufrangondogmus@hotmail.com
<https://orcid.org/0000-0001-9127-1196>

Makale Türü **Article Type**
Araştırma Makalesi Research Article

Başvuru Tarihi/Application Date
13.05.2019

Yayına Kabul Tarihi/Acceptance Date
19.03.2020

DOI
10.20875/makusobed.564127

*Makale, ikinci yazarın “Yalnızlık Düzeyinin Yordanmasında Anne Baba Tutumları ve Okul Tükenmişliği” başlıklı yüksek lisans tezinin bir kısmından oluşturulmuştur.

Öz

Bu araştırma; anne baba tutumları ile okul tükenmişliğinin öğrencilerin yalnızlık düzeyini ne düzeyde yordadığını ortaya koymayı amaçlamaktadır. Araştırmanın evreni, 2015-2016 eğitim-öğretim yılında İstanbul ili Küçükçekmece ilçesinde eğitimlerine devam eden ortaokul öğrencilerinden oluşmaktadır. Araştırmanın örneklemini ise Küçükçekmece’de çeşitli ortaokullarda okuyan ilköğretim II. Kademe öğrencilerinden random örnekleme yöntemi ile seçilen 328 öğrenci oluşmaktadır (oluşturmaktadır şeklinde yazılmalı). Verilerin toplanmasında UCLA Yalnızlık Ölçeği, Anne Baba Tutum Ölçeği, İlköğretim II. Kademe Öğrencileri İçin Okul Tükenmişliği Ölçeği ve Kişisel Bilgi Formu’ndan faydalanılmıştır. Verilerin analizinde Çoklu Regresyon Analizi yöntemi kullanılmıştır. Okul tükenmişlik alt ölçeklerinden yalnızlığı en yüksek düzeyde yordayan, okulda tükenmişlik ve okula ilgi kaybı alt ölçek puanlarıdır. Okul etkinliklerinden ve aileden kaynaklı tükenmişlik puanları ile öğrencilerin yalnızlık düzeyleri arasında bir ilişki bulunmamıştır. Anne baba tutumlarından yalnızlığı en yüksek düzeyde yordayan otoriter anne-baba tutum alt ölçek puanlarıdır. Koruyucu ve demokratik anne baba tutumları ile öğrencilerin yalnızlık düzeyleri arasında bir ilişki bulunmamıştır. Sosyal bir varlık olan insanın yalnızlık düzeylerini etkileyen değişkenlerin ortaya konulması ve gerekli önlemlerin alınması önemli görülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Anne Baba Tutumu, Tükenmişlik, Okul Tükenmişliği, Yalnızlık

Abstract

The aim of the present study is to reveal the role of parental attitudes and school burnout in predicting the loneliness level of adolescents. Therefore, the study was conducted in the relational survey model. The population of the study consisted of primary education students studying in the Küçükçekmece district of Istanbul province in the 2015-2016 academic year. The sample of the study consisted of 328 students selected by the random sampling method from among primary education second-grade students studying in various schools in Küçükçekmece. The UCLA Loneliness Scale, Parental Attitude Scale, School Burnout Inventory for Primary Education Second-Grade Students, and Personal Information Form were used in the data collection. The multiple regression analysis method was used to analyze the data. Among the school burnout subscales, the scores of the exhaustion at school and loss of interest in school subscales predict loneliness at the highest level. There was no relationship between the burnout scores originating from school activities and the family and students' loneliness levels. The authoritarian parental attitude subscale scores predict loneliness at the highest level among parental attitudes. No relationship was determined between protective and democratic parental attitudes and students' loneliness levels. It is considered important to reveal the variables affecting the loneliness levels of the human, which is a social being, and to take the necessary measures.

Keywords: Parental Attitude, Burnout, School Burnout, Loneliness

EXTENDED SUMMARY

Loneliness has been described in many different ways by many scientists. While Rogers (1994) defines loneliness as the feeling that people have no interaction with each other, Jung (2012) expresses the absence of a person in the environments where the individual is found, and it occurs when the individual cannot convey the situations that he finds important to himself. When the definitions of loneliness are considered in general, loneliness; It is seen that it is defined as an unpleasant feeling of emotion that arises not only in the sense of the absence of anyone around the individual, but also in individuals in social settings, not being accepted, not being emotionally understood, and lack of sincerity in relationships (Rook, 1984; Sadler and Johnson, 1980; De Jong Gierveld, 1988; Jones and Hebb, 2003; Kocak, 2003). There may be many possible reasons for the feeling of loneliness in students. One of them is family relations. Considering that family is the first place where individuals' socialization tendencies and attempts first appear, it is expected that parental attitudes will be determinative in the development of loneliness. For this reason, in this research, parents' attitudes, which are thought to be related to loneliness, are discussed.

Parents' attitude to children, their emotions and behaviors affect many developmental characteristics from children's emotional life to behavioral dimension (Demircioğlu, 2012; Yavuzer, 1998; Darling, Steinberg, 1993). The feeling of loneliness may cause negativities in the daily life of individuals, such as despair, suicide, and the desire to be isolated from the society, and the negativities of individuals in school or business life may also appear as the reasons that trigger the feeling of loneliness. One of them is burnout. Burnout; In general, it is defined as the wear-out, overwhelming, negative feelings, feeling of tiredness from ordinary works in daily life (Freudenberger, 1974; Cherniss, 1988; Maslach, 1982) and has negative effects on the individual's performances (Soysal & Özçalıcı, 2014). In this context, the relative importance of variables such as school burnout and parental attitudes, which are thought to be related to loneliness levels of students, will be presented. In the light of the findings, it is hoped that research findings will be a guide in psychological counseling services for students who experience intense loneliness in schools. In this study (1), the level of loneliness of parents' attitudes (2) and the level of loneliness of school burnout subscales were used.

Method

The population of the study consists of students who continue their education in secondary schools in Küçükçekmece district of Istanbul. In the research, three schools were determined through eluster sampling (lower, middle and upper socio-economic level), and 328 students studying in these schools and volunteering to participate in the research were taken as samples. UCLA Loneliness Scale, Primary School Second Level Students School Burnout Inventory and Parenting Attitude Inventory were used in the study.

Discussion Results and Recommendations

According to the results of the research, it is observed that the students experience burnout at the school, which predicts the highest level of loneliness, and the loss of interest in the school. The school is a place where students spend most of the time in adolescence and where their social relationships are more intense. Friendship relations are very important for the adolescent because of the intense conflicts with the family during adolescence. According to the research findings, it is revealed that students with authoritarian parents' attitudes mostly experience loneliness. It is believed that the main reason for this is that children to experience living under pressure in the family cannot socialize due to their inadequacy feelings, digestion, and feelings of fear, and accordingly they experience a sense of loneliness.

The data for the research was obtained from the secondary school students in the Küçükçekmece district of Istanbul. Generalizing the research results would be possible by carrying out these and similar studies on different sample groups.

1. GİRİŞ

İnsan biyolojik, psikolojik ve sosyal bir varlık olarak kabul edildiğine göre insanın yaşamsal olarak bedensel ihtiyaçlarını karşılaması gerektiği gibi bu durumla aynı düzeyde önemli olan sosyalleşme ihtiyaçlarını da gidermesi gerekmektedir. Bu da kuşkusuz insanların bir topluluk içinde yaşaması ve onlarla iletişim kurması ile mümkün olabilir. Bu bağlamda insanın yalnız kalması ya da yalnızlık hissi içinde olması kabul edilebilir bir durum değildir. Yalnızlığın anlamsal olarak karşılığının ne olduğu birçok bilim insanının dikkatini çekmiş ve yalnızlık kavramına dönük bakış açılarının farklılığının bir sonucu olarak değişik tanımlar ortaya çıkmıştır. Rogers (1994) yalnızlığı, insanların birbirleriyle etkileşiminin olmadığına dönük bir his içine girmesi olarak tanımlarken, Jung (2012) bireyin bulunmuş olduğu ortamlarda bir insanın olmaması olarak ifade eder ve bireyin kendince önemli bulduğu durumları bir başkasına aktaramadığında ortaya çıkar. Yalnızlık; bireyin gerçek ilişkileri ile ideal-istediği ilişkilerindeki uyumsuzlıklardan ötürü meydana gelen ve arzulanmayan bir histir (Peplau ve Perlman, 1984). Weis (1973), yalnızlığı sadece sosyal ilişkilerin olmaması anlamında değil aynı zamanda sosyal ilişkilerde içtenlik ve yakınlığın olmaması durumu olarak da ifade etmektedir.

Genel olarak yalnızlık tanımlarına bakıldığında yalnızlığın; sadece bireyin çevresinde kimsenin bulunmaması anlamında değil, aynı zamanda bireylerin sosyal ortamlarda kendilerini izole olmuş, düşüncelerinin kabul görmemesi, duygusal olarak anlaşılmasa, ilişkilerde içtenliğin olmaması olarak görülen ve bireyde huzursuzluk veren bir duygu durumu olarak tanımlandığı görülmektedir (Rook, 1984; Sadler ve Johnson, 1980; De Jong Gierveld, 1988; Jones ve Hebb, 2003; Koçak, 2003). Bununla birlikte Geçtan (2005) yalnızlık kavramına farklı açıdan bakmış yalnızlık ile tek başına kalma isteklerinin aynı olmadığına vurgu yapmıştır. Yalnızlık hissi bireylerde üzüntü veren bir duygu durumu iken, tek başına kalma isteği birçok kişi tarafından benimsenin bir durumdur. Benzer biçimde Buchholz ve Catton (1999) bireylerin yalnız başına kalmalarının onların kişilik gelişimleri üzerinde pozitif etkilerinin olduğunu ifade etmektedir. Brehm, Kassin, ve Fein, S. (2002) yalnızlığın birey üzerindeki olumsuz etkilerinin bulunduğunu, düşük benlik algısı, çekingenlik, sosyal ilişkilerden uzak durma, çevresindeki insanların davranışlarını olumsuz olarak algılama gibi düşüncelerin oluştuğunu ifade etmektedirler. Young (1982) yalnızlığı; kısa süren ve önemsiz görülen geçici yalnızlık,, ilişkilerde eskisi kadar doyum alınmayan bir şekilde ortaya çıkan durumsal yalnızlık ve en az iki yıldır devam eden sosyal ilişkilerde verimsizlik ve doyumsuzluk olarak adlandırdığı kronik yalnızlık olmak üzere üç farklı türü olduğunu ifade etmektedir.

Yalnızlık duygusu ile ilgili araştırmalara genel olarak bakıldığında yalnızlığın çok farklı boyutların ele alındığı görülmektedir. Akademik başarı ile yalnızlık düzeyleri arasındaki ilişkiyi konu alan çalışmalarda; yalnızlık duygusunun artması ile başarı arasında negatif korelasyon olduğu (Ayaroğlu, 2002; Demir ve Tarhan, 2001; Dost, 2007; Kızıldağ, 2009; Pancar, 2009; Tarhan, 1998; Yıldırım, 2000), arkadaş ve aile desteğine sahip çocukların daha az yalnızlık duygusu yaşadıkları (Duru, 2008; Arslantaş ve Ergin, 2011; Krause, 2008; Koşar, 1992; Berguno, Leroux, McAinsh, Shaikh, 2004), internete girme, televizyon izleme sıklığı arttıkça yalnızlık duygusunun arttığı (Skues, Williams, Wise, 2012; Ayaroğlu, 2002; Yücel, 2009; Çağır, 2010; Özben, 2014) gözlenmektedir.

Öğrencilerde yalnızlık duygusunun ortaya çıkmasının olası birçok nedeni olabilir. Bunlardan biri de aile içi ilişkilerdir. Ailenin bireylerin sosyalleşme eğilimleri ve girişimlerinin ilk ortaya çıktığı yer olduğu düşünülürse, yalnızlık duygusunun gelişiminde anne-baba tutumlarının belirleyici olması beklendik bir durumdur. Bu nedenle bu çalışmada yalnızlıkla ilişkili olduğu düşünülen anne-baba tutumları ele alınmıştır.

Anne-babanın çocuğa yaklaşımları, onlara dönük duygu ve davranışları çocukların duygusal yaşamından davranış boyutuna kadar birçok gelişim özelliğini etkilemektedir (Demircioğlu, 2012; Yavuzer, 1998; Darling, Steinberg, 1993). Çeçen (2008) tarafından yapılan bir çalışmada, anne-babasını otoriter olarak algılayan çocukların yalnızlık duygularının yüksek olduğu ortaya koyulmaktadır. Henwood ve Solano (1994) tarafından yapılan bir çalışmada çocuğun yalnızlık duygusu ile annenin yalnızlık duygusu arasında yüksek

düzeyde pozitif korelasyon olduğu, çocuklarda yalnızlık duygusu ile aile içi etkileşimin sağlıklı olması arasında da ilişkiler bulunduğunu göstermiştir. Yalnızlık hissi yaşayan bireylerin aile sisteminin kuşkusuz en önemli parçalarından olan ebeveynleri ile olumsuz iletişim biçimleri içinde olduğu görülür (Kulaksızoğlu, 2004). Kabul edici ve olumlu anne baba tutumuna sahip öğrenciler, diğer ebeveyn tutumlarına sahip öğrencilere oranla daha az yalnızlık duygusu yaşamaktadırlar (Kuzgun ve Eldeleklioğlu, 2005).

Yalnızlık duygusu bireylerin gündelik hayatında, umutsuzluk, intihar, toplumdan izole olma isteği gibi olumsuzluklara neden olabileceği gibi, bireylerin okul ya da iş hayatındaki olumsuzlukları da yalnızlık duygusunun oluşumunu tetikleyen nedenler olarak karşımıza çıkabilir. Bunlardan biri de tükenmişliktir. Tükenmişlik; genel olarak, gündelik hayattaki olağan işlerden yıpranma, bunalma, olumsuz duygulara kapılma, yorgunluk hissi olarak tanımlanmakta (Freudenberger, 1974; Cherniss, 1988; Maslach, 1982) ve bireyin performansları üzerinde olumsuz etkileri bulunmaktadır (Soysal ve Özçalıcı, 2014). Her ne kadar tükenmişlik iş yaşamında gözlenen bir durum olarak algılsa da, öğrenciler için de okul yaşantısında var olan stres ve sorumluluk nedeniyle benzer durumları öğrenciler de yaşayabilmektedir (Seçer, 2012). Okul tükenmişliği olarak ifade edilen bu durum öğrencilerde bedensel, duygusal olarak yorgunluk hissi, duyarsızlaşma, okula ilgi kaybı, akademik öz yeterlilikte düşüş olarak tanımlanmaktadır (Aypay ve Sever, 2011; Yang, 2004; Yang ve Farn, 2005).

Okul tükenmişliği konusunda yapılan çalışmalara genel olarak bakıldığında sosyal desteğe sahip olma ile okul tükenmişliği azalttığını (Çam ve ark. 2014; Kutsal ve Bilge), tükenmişlik düzeyi ile okul başarısı arasında ters yönde korelasyonlar bulunduğunu (Çapulcuoğlu ve ark.,2013; Yang, 2004) ortaya koymaktadır.

Yalnızlık duygusu, sosyal bir varlık olan insanın sürekli hissedebileceği bir duygu olarak kabul edilemez. Yalnızlık, bireylerin sosyal ilişkilerden, gündelik hayatta yapması gereken sorumluluklara kadar birçok davranışları üzerinde olumsuz etkileri olan bir duygu durumudur. Bu bağlamda bireylerin psikolojik olarak sağlam olması açısından bireyleri yalnızlık duygusuna iten nedenleri ortaya koymak ve gerekli önlemleri almak önemli görülmektedir. Bu bağlamda bu çalışmada öğrencilerin yalnızlık düzeyleri ile ilişkili olduğu düşünülen, okul tükenmişliği, anne baba tutumları gibi değişkenlerin yalnızlık üzerindeki görece önem sırası ortaya konulacaktır. Elde edilen bulgular ışığında okullarda yalnızlık duygusunu yoğun yaşayan öğrencilere dönük psikolojik danışma hizmetlerinde araştırma bulgularının yol gösterici olacağı umut edilmektedir. Bu çalışmada (1) anne baba tutumlarının yalnızlık düzeyini (2) okul tükenmişlik alt ölçeklerinin yalnızlık düzeyini ne düzeyde yordadığı incelenmiştir.

2.YÖNTEM

2.1. Araştırmanın Deseni

Bu çalışmada yalnızlık düzeyinin yordanmasında ebeveyn tutumları ve okul tükenmişliğinin incelenmesi amaçlandığından araştırma nicel araştırma yöntemlerinden korelasyonel modelde gerçekleştirilmiştir.

2.2. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini İstanbul ili Küçükçekmece ilçesine bağlı ortaokullarda eğitimine devam eden öğrenciler oluşturmaktadır. Araştırmada küme örnekleme (alt, orta ve üst sosyo-ekonomik düzeyden) yoluyla üç okul belirlenmiş, bu okullarda okuyan ve araştırmaya katılmaya gönüllü olan 328 öğrenci örneklem olarak alınmıştır. Öğrencilerin 150'si (% 45) 6. sınıf, 96'sı (% 29) 7. sınıf ve 82'si (% 26) ise 8. sınıfta okumaktadırlar.

2.3. Veri Toplama Araçları

UCLA Yalnızlık Ölçeği: *Ucla Yalnızlık Ölçeği* Russel, Peplau ve Ferguson (1978) tarafından geliştirilmiştir. Ölçeğin Türkiye kültürüne uyarlanması ise Demir (1989) tarafından yapılmıştır. Dörtlü likert tipi bu derecelendirme ölçeğini meydana getiren 20 maddeden yarısı düz, yarısı da ters yönde kodlanmıştır.

Bireyler her bir maddede sunulan durumu kendilerine göre değerlendirir ve sıklık durumuna göre işaretleme yapar. Ölçeğin puanlanması olumlu olan maddeler 4 puandan başlayarak 1 puana kadar puanlanırken olumsuz maddeler ise ters şekilde puanlanmaktadır. Bu ölçekten toplam puan elde edilir ve elde edilen yüksek puanlar yüksek yalnızlık hissini temsil eder. Ölçekten alınabilecek puanlar 80 ile 20 puan arasında değişmektedir. Ölçeğin Demir (1990) tarafından yapılan güvenilirliğine ilişkin bulgular ölçeğin Cronbach alpha güvenilirlik katsayısının yeterli (0.96) düzeyde olduğunu göstermiştir. Ölçeğin tekrar test katsayısı (0.94) diğer çalışmalarda elde edilen katsayılara göre daha yüksek olduğu görülmüştür. Ölçeğin iç tutarlılık katsayısı bu çalışmadaki örneklem grubu üzerinden yeniden hesaplanmış ve maddeler arası uyum .79 olarak hesaplanmıştır.

İlköğretim ikinci Kademe Öğrencileri Okul Tükenmişliği Ölçeği: Ölçek Aypay (2011) tarafından geliştirilmiştir. Ölçek için oluşturulan maddelerde açıklayıcı ve doğrulayıcı faktör analizi sonucu ölçeğin dört alt boyuttan meydana geldiği ortaya konulmuştur. Bunlar; okul etkinliklerinden kaynaklı tükenmişlik, aileden kaynaklı tükenmişlik, okulda yetersizlik, okula ilgi kaybı alt ölçekleridir. Ölçekte yirmi altı madde bulunmaktadır. Ölçeğin tüm alt boyutlarının açıkladığı varyans %59'dur. Faktör analizi ile yapılan geçerlik çalışmasında soruların faktör yük değerlerinin .41-.81 arasında değiştiği gözlenmiştir. Doğrulayıcı faktör analizi ile elde edilen modelin uyum indeksleri [GFI=0.94, AGFI=0.91, PGFI=0.89, RMSEA=0.07, CFI=0.91; $\chi^2 = 787.6$, $df=293$, $p < .01$] olarak ölçülmüştür. Geliştirilen ölçeğin güvenilirlik değerleri .92 ile .76 arasında değişmektedir. Bu araştırma için ölçeğin cronbach alpha değerleri yeniden hesaplanmış ve elde edilen değerlerin .71 ile .88 arasında değiştiği gözlenmiştir.

Anne Baba Tutum Envanteri: Beşli likert tipi bir ölçek olan Anne Baba Tutum Envanteri, Kuzgun (1972) tarafından geliştirilmiş ve Eldeleklioğlu (1996) tarafından revize edilmiştir. Kuzgun (1972) ölçeği oluşturduğunda üç alt boyut belirlemiştir. Bunlar “demokratik”, “otoriter” ve “ilgisiz” tutumlardır. Eldeleklioğlu'nun (1996) “koruyucu-istekçi” ve “reddedici” anne baba tutumlarını da ekleyerek 119 maddelik bir hale getirdiği ölçek Gazi Üniversitesi'nden eğitimine devam eden 100 öğrenciye uygulanmıştır. Demokratik ve koruyucu anne baba tutumları için faktör yükü en yüksek 15'er, otoriter anne baba tutumu için 10 madde belirlenerek 40 maddeden oluşan Anne Baba Tutum Envanteri meydana gelmiştir. İç tutarlılığı cronbach alpha yöntemi ile belirlenen envanterin alfa katsayıları demokratik, otoriter ve koruyucu anne baba tutumları için sırasıyla .89, .78, .82 şeklindedir. Envanterin tutarlılık düzeyini belirlemek için test tekrar test tekniği kullanılmıştır. Demokratik ve otoriter tutum alt ölçek puanları arasında .64; otoriter ve koruyucu tutum alt ölçek puanları .36'lık ilişki değeri elde edilmiştir. Uygulayıcılar 1'den 5'e kadar numaralandırılan durumlarda kendilerine uygun gelen durumları işaretlerler.

2.4.Verilerin Analizi

Araştırmadan elde edilen verilerin normallik dağılımını saptamak için yapılan analizde UCLA Yalnızlık Ölçeğinin basıklık değeri=.83, çarpıklık değeri=.68, Okul Tükenmişlik ölçeğinin basıklık değeri= -.75, çarpıklık değeri= -.76, Anne-Baba Tutum Envanterinin basıklık değeri=.53, çarpıklık değeri=.88 olarak hesaplanmış ve dağılımın normal dağıldığı gözlenmiştir. Bu nedenle yalnızlık düzeyinin yordanmasında anne baba tutumları ve okul tükenmişliğinin yordama düzeyi ve önem sırasını ortaya koymak amacıyla çoklu regresyon analizi kullanılmıştır.

3.BULGULAR

Araştırmada kullanılan ölçme araçlarından elde edilen puanların betimsel istatistiklerine Tablo 1'de yer verilmiştir.

Tablo 1'de görüldüğü üzere örneklemden elde edilen UCLA Yalnızlık Ölçeği puan ortalaması 33.68 (Ss= 10.15) olarak bulunmuştur. Örneklemden elde edilen ABTÖ puanlarına bakıldığında; demokratik anne baba tutum alt boyutu ortalaması 61.19 (Ss= 10.59), koruyucu anne baba tutum alt boyutu ortalaması 43.16 (Ss= 10.53) ve otoriter anne baba tutumu puan ortalaması 20.40 (Ss= 7.16) olarak bulunmuştur. Örneklemden elde edilen okula dönük tükenmişlik ölçeği (ODTÖ) puanlarına bakıldığında; Okul

Etkinliklerinden Kaynaklı Tükenmişlik (OEKT) alt boyutunun puan ortalaması 23.25 (Ss= 8.17), Aileden Kaynaklı Tükenmişlik (AKT) alt boyutunun puan ortalaması 11.51 (Ss= 4.42), Okulda Yetersizlik (OKT) alt boyutunun puan ortalaması 8.77 (Ss= 3.17), Okula İlgili Kaybı (OKİT) alt boyutunun puan ortalaması 9.11 (Ss= 3.78) olarak bulunmuştur.

Tablo 1. Yalnızlık Ölçeği, Anne-Baba Tutum Envanteri ve Okula Dönük Tükenmişlik Ölçeği Betimsel İstatistikleri

Ölçekler	\bar{X}	Ss	Min.	Max.	
UCLA Yalnızlık Ölçeği	33.68	10.15	20,00	60,00	
Anne-Baba Tutum Envanteri	Demokratik	61.19	10.59	6,00	75,00
	Koruyucu	43.16	10,53	19,00	71,00
	Otoriter	20.40	7,06	8,00	49,00
Okula Dönük Tükenmişlik Ölçeği	OEKT	23,05	8,17	11,00	48,00
	AKT	11,51	4,42	4,00	31,00
	OKT	8,77	3,17	4,00	16,00
	OKİT	9,11	3,78	5,00	29,00

Öğrencilerin okul tükenmişlik alt ölçek puanlarının yalnızlık düzeyini yordamadaki rolü ve yordama sırasına dönük bulgulara Tablo 2’de yer verilmiştir.

Tablo 2. Öğrencilerin Okul Tükenmişliklerinin Yalnızlık Düzeylerini Yordamasına İlişkin Çoklu Regresyon Analizi Sonuçları

Değişken	B	Standart Hata	β	t	p	İkili r	Kısmi r
Sabit	18,77	1,66	-	11,252	,000	-	-
Okul Etkinliklerinden	,062	,100	,050	,618	,537	,350	,034
Aileden Kaynaklı	,156	,145	,068	1,077	,282	,258	,060
Okulda Tükenmişlik	1,286	,208	,397	6,176	,000	,455	,325
Okula İlgili Kaybı	,753	,191	,281	3,943	,000	,396	,215

R=0.50 R²=0.25

F₍₄₋₃₂₃₎=27,97 p=.000

Öğrencilerin yalnızlık düzeyleri üzerinde etkisi olduğu düşünülen okul etkinliklerinden ve aileden kaynaklı tükenmişlik ile okula dönük ilgi kaybı ve yetersizlik değişkenlerin yalnızlık düzeylerini ne şekilde yordadığını ortaya koymaya yönelik olarak yapılan çoklu doğrusal regresyon analizi yapılmıştır. Analiz sonucunda, okul etkinliklerinden ve aileden kaynaklı tükenmişlik, okulda yetersizlik ve okula ilgi kaybı değişkenleri birlikte, yalnızlık düzeyini anlamlı bir şekilde yordamaktadır (R= 0,507, R² = 0.257), (F (4-323) = 27,97, p < 0,05). Analize alınan üç değişken, birlikte, yalnızlık düzeyindeki değişimin %25’ini açıklamaktadır.

Standartlaştırılmış regresyon katsayılarına göre, yordayıcı değişkenlerin, yalnızlık üzerindeki göreceli önem sırası, okulda tükenmişlik ($\beta = 0,397$), okula ilgi kaybı ($\beta = 0,281$), aileden kaynaklı tükenmişlik ($\beta = 0,068$), ve okul etkinliklerinden kaynaklı tükenmişliktir ($\beta = 0,050$). Regresyon katsayılarının anlamlılığına bakıldığında sadece okulda tükenmişlik ve okula ilgi kaybı değişkenlerinin yalnızlık üzerinde önemli yordayıcı olduğu görülmektedir.

Öğrencilerin anne-baba tutum alt ölçek puanlarının yalnızlık düzeyini yordamadaki rolü ve yordama sırasına dönük bulgulara Tablo 3’te yer verilmiştir.

Tablo 3. Öğrencilerin Anne Baba Tutumlarının Yalnızlık Düzeylerini Yordanmasına İlişkin Çoklu Regresyon Analizi Sonuçları

Değişken	B	Standart Hata	β	t	p	İkili r	Kısmi r
Sabit	49,20	4,49	-	10,943	,000	-	-
Demokratik	,331	,056	,025	5,879	,312	,394	,310
Koruyucu	,047	,059	,049	,800	,424	,131	,044
Otoriter	,132	,097	,345	1,357	,000	,282	,075

R=0.41 R²=0.16
F(3,324)=21,86 p=.000

Öğrencilerin yalnızlık düzeyleri üzerinde etkisi olduğu düşünülen demokratik, koruyucu ve otoriter anne baba tutumları gibi değişkenlerin yalnızlık düzeylerini ne şekilde yordadığını ortaya koymaya yönelik olarak yapılan çoklu doğrusal regresyon analizi yapılmıştır. Analiz sonucunda demokratik, koruyucu ve otoriter anne baba tutumu değişkenleri birlikte, yalnızlık düzeyi ile anlamlı bir şekilde yordamaktadır R= 0,410, R² = 0.168), (F(3-324) = 21,86, p < 0,05). Analize alınan üç değişken birlikte, yalnızlık düzeyindeki değişimin %16'sını açıklamaktadır.

Standartlaştırılmış regresyon katsayılarına göre, yordayıcı değişkenlerin, yalnızlık üzerindeki göreceli önem sırası, demokratik ($\beta = 0,345$), otoriter ($\beta = 0,093$) ve koruyucu anne baba tutumu ($\beta = 0,049$)dur. Regresyon katsayılarının anlamlılığına bakıldığında sadece demokratik anne baba tutumu değişkeninin yalnızlık üzerinde önemli yordayıcı olduğu belirlenmiştir.

4.TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Araştırmadan elde edilen sonuçlara genel olarak bakıldığında öğrencilerin yalnızlık düzeyini en yüksek düzeyde yordayan okulda tükenmişlik yaşama ile okula olan ilgi kaybından kaynaklandığı gözlenmektedir. Okul, ergenlik döneminde öğrencilerin zamanın büyük çoğunluğunu geçirdiği, sosyal ilişkilerinin daha yoğun yaşandığı bir yerdir. Ergenlik döneminde aile ile çatışmaların daha yoğun yaşanması nedeniyle arkadaş ilişkileri ergen için oldukça önemlidir. Bu bağlamda ergenin okul ile ilgili sorumluluklarını yerine getirememesi, akademik başarısızlık gibi nedenler ergenin sosyal çevresi içinde kendine yer edinmesini zorlaştırmakta, arkadaşlarından ihtiyacı olan desteği almamasına neden olabilmektedir. Buna bağlı olarak ergende tükenmişlik duygusunun oluştuğu sonuç olarak bunun yalnızlık duygusunu artırdığı düşünülmektedir. Benzer şekilde Gündoğmuş (2017) tarafından yapılan çalışmada öğrencilerin tükenmişlik ile yalnızlık düzeyleri arasında ilişki olduğu gözlenmektedir. Bununla birlikte Kara (2004) tarafından yapılan çalışmada okul tükenmişlik düzeyleri ile öğrencilerin psikolojik iyi oluş düzeyleri arasında negatif korelasyon olduğunu ortaya koymuştur. Akademik güdülenme ile okula dönük tükenmişlik arasında negatif korelasyon olduğunu gösteren araştırma bulguları mevcuttur (Seçer, 2015; Avara, 2015). Koçak (2016) ve Akpınar (2016) tarafından yapılan çalışmada öğrencilerin okul tükenmişlik ölçeği puanları ile depresyon, akademik stres düzeyleri arasında pozitif yönde ilişki olduğu ortaya koymuştur.

Araştırma sonuçlarına göre göre otoriter ebeveyn tutumuna maruz kalan öğrencilerin daha çok yalnızlık duygusu yaşadıklarını ortaya koymaktadır. Bunun temel nedeninin aile içinde baskı altında yaşayan çocukların yaşadıkları yetersizlik duyguları, sindirilme, korku duygusu içinde yaşamaları gibi nedenlerle sosyalleşemedikleri buna bağlı olarak da yalnızlık duygusu yaşadıkları düşünülmektedir. Kozaklı (2006) tarafından yapılan bir çalışmada çocukluk yıllarında ailesi ve arkadaşlarıyla olumlu iletişim oluşturamayan bireylerin ilerleyen yıllarda da kendilerini daha yalıtılmış hissedebileceklerini ortaya koymuştur. Bullock (1993) tarafından yapılan bir başka çalışmada kabul edici aile içinde yaşayan, ailelerini sürekli yanında hisseden çocukların daha az yalnızlık hislerine sahip olduğunu göstermiştir. Çeçen (2008) tarafından yapılan bir çalışmada demokratik tutuma sahip olan ailelerin çocuklarının farklı tutuma sahip ebeveynlerinin çocuklarına göre daha düşük düzeyde yalnızlık duygusuna sahip olduğu ortaya koymuştur. Koruyucu-otoriter ebeveyn tutumlarına maruz kalan ergenlerin eleştirilmekten kaygı duyma ve çekinme duygusu içinde

oldukları, demokratik ailelerin çocuklarında sosyalleşmenin daha yaygın olduğu gözlenmektedir (Bilir ve Dabanlı, 1981; Erkan, 2002).

Araştırma bulgularının yorumlanmasında araştırmanın sınırlılıklarını dikkate almak gerekir. Araştırma korelasyonel modelde gerçekleştirildiği için elde edilen sonuçların neden-sonuç ilişkisi içinde yorumlanmamasına dikkat edilmelidir. Kuşkusuz öğrencilerin yalnızlık düzeyleri ile ilişkili olabilecek birçok değişken söz konusudur. Dolayısı ile öğrencilerin yalnızlık düzeylerini etkileyen, yalnızlık düzeyleri ile ilişkili olabilecek değişkenlerin araştırılması önemli görülmektedir. Araştırmanın verileri İstanbul Küçükçekmece ilçe sınırları içindeki ortaokul öğrencilerinden elde edilmiştir. Araştırma sonuçlarının genellenmesi bu ve benzeri çalışmaların farklı örneklem grupları üzerinde yürütülmesi ile mümkündür.

KAYNAKÇA

- Akpınar, M. (2016). *Okul Tükenmişliği İle Akademik Stres ve Öznel İyi Oluş Arasındaki İlişkinin İncelenmesi* (Doctoral dissertation, Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı).
- Arsılantaş, H., & Ergin, F. (2011). Loneliness, depression, social support and related factors in individuals between 50 and 65 years. *Turkish Journal of Geriatrics, 14*(2).
- Avara, K. (2015). *Ortaöğretim öğrencilerinde akademik güdülenmenin yordayıcısı olarak akademik öz-yeterlilik, kariyer kararı yetkinlik beklentisi ve okul tükenmişliği* (Master's thesis, Mevlana Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Anabilim Dalı).
- Ayaroğlu, N. S. (2002). *The relationship between internet use and loneliness of university students* (Doctoral dissertation).
- Aypay, A. (2011). İlköğretim II. kademe öğrencileri için okul tükenmişliği ölçeği: Geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri, 11*(2), 511-527.
- Aypay, A., & Sever, M. (2011). Ortaöğretim öğrencilerinde okul tükenmişliğinin bazı değişkenler açısından incelenmesi. *XI. Ulusal Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik Kongresi Bildiri Kitapçığı, 5-7*.
- Berguno, G., Leroux, P., McAinsh, K., & Shaikh, S. (2004). Children's experience of loneliness at school and its relation to bullying and the quality of teacher interventions. *The Qualitative Report, 9*(3), 483-499.
- Bilir, Ş. & Dabanlı, D. (1981). Ergenlik çağındakinin sosyal gelişimi. Aile tutumları etkisinin araştırılması. Birey kişilik ve topluluk, 5 (3).
- Brehm, S. S., Kassin, S. M., & Fein, S. (2002). *Social Psychology* Boston. *Massachusetts: Houghton Mifflin Company*.
- Buchholz, E. S., & Catton, R. (1999). Adolescents' perceptions of aloneness and loneliness. *Adolescence, 34*(133), 203.
- Bullock, J. R. (1993). Lonely children. *Young Children, 48*, 53-57.
- Çağır, G. (2010). *Lise ve üniversite öğrencilerinin problemleri internet kullanım düzeyleri ile algılanan esenlik halleri ve yalnızlık düzeyleri arasındaki ilişki*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Balıkesir Üniversitesi, Balıkesir.
- Çam, Z., Deniz, K. Z., & Kurnaz, A. (2014). Okul tükenmişliği: algılanan sosyal destek, mükemmeliyetçilik ve stres değişkenlerine dayalı bir yapısal eşitlik modeli sınaması. *Eğitim ve Bilim, 39*(173).
- Çapulcuoğlu, U., & Gündüz, B. (2013). Lise öğrencilerinde tükenmişliğin cinsiyet, sınıf düzeyi, okul türü ve algılanan akademik başarı değişkenlerine göre incelenmesi. *Trakya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 3*(1), 12-24.
- Çeçen, A. R. (2008). Öğrencilerinin cinsiyetlerine ve ana baba tutum algılarına göre yalnızlık ve sosyal destek düzeylerinin incelenmesi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi, 6*(3), 415-431.
- Cherniss, C.(1988). *Professional burnout in human organizations*. Newyork: Praeger.
- Darling, N., & Steinberg, L. (1993). Parenting style as context: An integrative model. *Psychological Bulletin, 113*(3), 487-496.
- De Jong-Gierveld, J., & Liefbroer, A. C. (1988). Transitions in young-adult life: a choicemodel approach. *European contributions to youth research, 161-174*.
- Demir, A. (1990). Üniversite öğrencilerinin yalnızlık düzeylerini etkileyen bazı etmenler. *Yayımlanmamış doktora tezi, Ankara, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*.
- Demir, A. & Tarhan, N. (2001). Loneliness and Social Dissatisfaction in Turkish Adolescents. *The Journal of Psychology, 135*(1), 113-123.

- Demircioğlu, H. (2012). Altı yaşında çocuğu olan annelere uygulanan aile eğitimi programının aile işlevleri ve anne baba tutumları ile çocuğun gelişimi üzerindeki etkisinin incelenmesi. *Yayınlanmamış Doktora Tezi, Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Anabilim Dalı, Gazi Üniversitesi.*
- Duru, E. (2008). Yalnızlığı yordamada sosyal destek ve sosyal bağlılığın rolü. *Türk Psikoloji Dergisi*, 23(61), 15.
- Erkan, Z. (2002). Ergenlerin sosyal kaygı düzeyleri, ana-baba tutumları ve ailede görülen risk faktörleri üzerine bir çalışma. *Yayınlanmamış Doktora Tezi.*
- Freudenberger, H. J. (1974). Staff burn-out. *Journal of social issues*, 30(1), 159-165.
- Geçtan, E. (2005). Psikanaliz ve sonrası [Psychoanalysis and post]. *İstanbul, Turkey: Metis Yayıncılık.*
- Gündoğmuş, G. (2017). Yalnızlık düzeyinin yordanmasında anne- baba tutumları ve okul tükenmişliği. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı.
- Henwood, P. G., & Solano, C. H. (1994). Loneliness in young children and their parents. *The Journal of genetic psychology*, 155(1), 35-45.
- Jones, W. H., & Hebb, L. (2003). The experience of loneliness: Objective and subjective factors. *The International Scope Review*, 5(9), 41-68.
- Jung, C.G. (2012). *Anılar, Düşler, Düşünceler*. Çev., İris Kantemir, Can Sanat Yayınları, İstanbul.
- Kızıldağ, S. (2009). *Akademik başarının yordayıcısı olarak yalnızlık, boyun eğici davranışlar ve sosyal destek*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Koçak, L. (2016). Lise öğrencilerinde okul tükenmişliği ile depresif belirtiler arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Atatürk üniversitesi, Erzurum.*
- Koçak, R. (2003). Duygusal İfade Eğitim Programının Üniversite Öğrencilerinin Aleksitimi ve Yalnızlık Düzeylerine Etkisi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Ankara.
- Koşar, N. G. (1992). *Sosyal hizmetlerde aile ve çocuk refahı alanı*.
- Krause-Parello, C. A. (2008). The mediating effect of pet attachment support between loneliness and general health in older females living in the community. *Journal of Community Health Nursing*, 25(1), 1-14.
- Kulaksızoğlu, A. (2004). *Ergenlik Psikolojisi*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Kutsal, D. & Bilge, F. (2012). Lise öğrencilerinin tükenmişlik ve sosyal destek düzeyleri. *Eğitim ve Bilim*, 37(164), 284-297.
- Kuzgun, Y. & Eldeleklioğlu, J. (2005). *Rehberlik ve Psikolojik Danışmada Kullanılan Ölçme Araçları ve Programlar Dizisi*. Ankara: Nobel Dağıtım Yayınları.
- Maslach, C. (1982). *Burnout, The Cost of Caring*. Englewood Cliffs, N.J: Prentice Hall.
- Özben, Ş. (2014). Üniversite Öğrencilerinin Televizyon İzleme Süresine Göre Yalnızlık Düzeylerinin İncelenmesi. *Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, (35), 198- 206
- Sadler, W. A., & Johnson, T. B. (1980). From loneliness to anomia. *The anatomy of loneliness*, 34-64.
- Seçer, İ. (2015). Okul Tükenmişliği İle Akademik Güdülenme Arasındaki İlişkinin Yapısal Eşitlik Modeli İle İncelenmesi. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 4(1), 424-433.
- Seçer, İ. & Gençdoğan, B. (2012). Ortaöğretim öğrencilerinde okul tükenmişliğinin çeşitli değişkenlere göre incelenmesi. *Turkish Journal of Education*, 1(2): 28-40.
- Skues, J. L., Williams, B., & Wise, L. (2012). The effects of personality traits, self-esteem, loneliness, and narcissism on Facebook use among university students. *Computers in Human Behavior*, 28(6), 2414-2419.

- Pancar, A. (2009). *Parçalanmış ve tam aileye sahip ergenlerin yalnızlık düzeylerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Çukurova Üniversitesi, Adana.
- Peplau, L.A. & Perlman, D., (1984). Loneliness Research: A Survey of Empirical Findings. In L.A. Peplau ve S.E. Goldston (Eds.), *Preventing the Harmful Consequences of Severe and Persistent Loneliness*, National Institute of Mental Health, 13-47, Rockville, MD.
- Rogers, C. (1994), *Etkileşim grupları* (Çev. H. Erbil), Ekin Yayınları, Ankara.
- Rook, K. S. (1984). The negative side of social interaction: impact on psychological well-being. *Journal of personality and social psychology*, 46(5), 1097.
- Russell, D., Peplau, L. A., & Ferguson, M. L. (1978). Developing a Measure of Loneliness. *Journal of Personality Assessment*, 42, 290-294.
- Tarhan, N. (1998). Ergenlerin sosyometrik statüleri, cinsiyetleri, akademik başarıları, sınıf düzeyleri ve devam ettikleri okulların sosyo-ekonomik statüsü ile yalnızlık duyguları arasındaki ilişki. *VII. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi* içinde (s. 25-36). Selçuk Üniversitesi, Konya.
- Yavuzer, H. (1998). *Çocuk Psikolojisi*, İstanbul: Remzi Kitabevi
- Yıldırım, İ. (2000). Akademik başarının yordayıcısı olarak yalnızlık, sınav kaygısı ve sosyal destek. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18, 167-176.
- Young, J. E. (1982). Loneliness, depression and cognitive therapy: Theory and application. *Loneliness: A sourcebook of current theory, research and therapy*, 379-405.
- Yücel, N. (2009). Ergenlerin akran ilişkileri ve yalnızlık düzeylerinde evde internet kullanımının etkisinin incelenmesi. *Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara*.
- Yang, H. J. (2004). Factors affecting student burnout and academic achievement in multiple enrollment programs in Taiwan's technical-vocational colleges. *International Journal of Educational Development*, 24(3), 283-301.
- Yang, H. J., & Farn, C. K. (2005). An investigation the factors affecting MIS student burnout in technical-vocational college. *Computers in human behavior*, 21(6), 917-932.